

Rättsavdelningen
Katrín Westlund
katrin.westlund@socialstyrelsen.se

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.jam@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37)

Sammanfattning

Socialstyrelsen ställer sig positiv till att arbetet med att förebygga våld mot närstående kan förstärkas genom flera av utredningens förslag på insatser som riktar sig till män som utsätter närstående för våld och åtgärder som ökar kunskapen och samordningen på området.

Socialstyrelsen tillstyrker att en bestämmelse införs om socialtjänstens ansvar för personer som utsätter närstående för våld.

Socialstyrelsen instämmer i utredningens bedömning av att hälso- och sjukvården behöver vara en del av arbetet med våldsutövare men avstyrker delar av förslaget så som det är formulerat.

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att utvidga bestämmelserna om samordnad individuell plan.

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att myndigheten ska ansvara för att samordna utvecklingsarbetet och arbeta med kunskapsutveckling kring återfallsförebyggande insatser för personer som utsätter närstående för våld. Myndigheten har dock några kommentarer om utformningen i form av ett center och några kommentarer på de föreslagna uppdragen.

Socialstyrelsen ser det som positivt om polisen i större utsträckning skulle kunna få information från andra samhällsaktörer som leder till att allvarliga brott mot person kan förhindras. Socialstyrelsen har dock synpunkter på hur förslaget utformats.

14.1.1 Ansvar för insatser till personer som utsätter närstående för våld ska framgå av socialtjänstlagen

Socialstyrelsen tillstyrker att en bestämmelse införs om socialtjänstens ansvar för personer som utsätter närstående för våld. Myndigheten föreslår dock en annan utformning av bestämmelsen. I förslaget till författningstext anges att till socialnämndens uppgifter hör att tillhandahålla insatser för den som utsatt närstående för våld. Socialstyrelsen anser att man bör koppla ansvaret till

våldsutövarens behov av insatser och även att ansvaret för socialnämnden bör harmoniera med vad som gäller för ansvaret för de som utsatts.

Vi föreslår därför att bestämmelsen formuleras enligt följande.

Till socialnämndens uppgifter hör också att verka för att den som utsatt närstående för våld eller andra övergrepp får det stöd och den hjälp de behöver för att de ska upphöra med våldet. Socialnämnden ska då särskilt beakta att stödet och hjälpen måste utformas med hänsyn till säkerheten för de utsatta och andra närstående.

14.1.2 Hälso- och sjukvården bör i större utsträckning arbeta med våldsproblematik

Kunskapsstöd, vägledning och rekommendationer om förändringsarbete

Socialstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att hälso- och sjukvården behöver vara en del av arbetet med våldsutövare men avstyrker förslaget till uppdrag så som det är formulerat. Enligt vår mening bör det här föreslagna uppdraget kunna ingå i det som sägs i första punkten i avsnitt 14.4 med beaktande av följande synpunkter.

I förslaget sägs att uppdraget ska omfatta socialtjänsten, hälso- och sjukvården, Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse. Socialstyrelsen är förvaltningsmyndighet för verksamhet som rör hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet, tandvård, socialtjänst, stöd och service till vissa funktionshindrade samt frågor om alkohol och missbruksmedel. Vidare ska Socialstyrelsen bistå regeringen med underlag och expertkunskap för utvecklingen inom sitt verksamhetsområde. Socialstyrelsens ansvar gäller i den utsträckning sådana frågor inte ska handläggas av någon annan myndighet¹. Socialstyrelsen anser därför inte att myndigheten kan vägleda eller rekommendera myndigheter som ligger utanför detta område som t. ex. Kriminalvården. Däremot anser myndigheten att samverkan mellan hälso- och sjukvård, socialtjänst och de övriga nämnda myndigheterna är viktig. Detta för att våldsutsatta och våldsutövare ska kunna uppmärksammas och få den hjälp och det stöd de behöver samt för att insatserna ska kunna samordnas.

I Socialstyrelsens rapport om dödsfallsutredningar har det bland annat lyfts fram att risken för att gärningspersonen skulle utöva våld inte uppmärksammades, trots att flera av förövarna hade haft kontakt med hälso- och sjukvården med anledning av psykisk ohälsa eller missbruksproblem kort tid före gärningen. En tänkbar orsak till att risken för våldsutövande inte uppmärksammades kan vara att upptäckt och behandling av våldsutövande inte ses som ett ansvar för hälso- och sjukvården. Istället kan det uppfattas som ett ansvar enbart för kriminalvården, eller för socialtjänsten om personen inte är frihetsberövad. Detta kan i sin tur bero på att hälso- och sjukvårdens ansvar att upptäcka, förebygga och behandla våldsutövande inte tydligt framgår i lagstiftningen. Av 2 kap. 1 § HSL framgår att med hälso- och sjukvård avses åtgärder för att medicinskt förebygga,

---

¹ 1 § Förordning (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen.

utreda och behandla sjukdomar och skador. Eftersom våldsutövande i sig inte är en sjukdom och inte heller primärt leder till skador för våldsutövaren kan det uppfattas som att våldsutövande inte är vårdens ansvar. Det finns inte heller några särskilda bestämmelser om att vården särskilt ska uppmärksamma behovet av vård till personer som utövat våld i nära relationer. Endast då det är aktuellt med psykiatrisk tvångsvård, enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) framgår det att vården ska beakta om patienten är farlig för annans personliga säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa. Lagens utformning har sannolikt bidragit till att specialiserad vård för personer som utövat eller riskerar att utöva våld ofta tycks saknas i landstingen och regionerna.

Socialstyrelsen bedömer att myndigheten inte genom rekommendationer kan utvidga det ansvar som hälso- och sjukvården har såsom det är uttryckt i lagstiftningen. Även om landstingen inte har någon uttalad skyldighet att erbjuda behandling till personer som utövar våld har de dock en möjlighet att erbjuda sådan behandling. Socialstyrelsen har inga invändningar mot förslaget att myndigheten bör få i uppdrag att ta fram kunskapsstöd på området.

Innebörden av psykosocialt stöd, psykosocial behandling och psykologisk behandling samt gränsdragning och ansvarsfördelning

Socialstyrelsen har inga invändningar mot förslaget att regeringen ger myndigheten i uppdrag att utreda innebörden av begreppen psykosocialt stöd, psykosocial behandling och psykologisk behandling. Myndigheten avstyrker dock förslaget om att utreda gränsdragningen mellan insatserna emellan och ansvarsfördelningen mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården avseende detta samt förslaget om att regeringen bör överväga behovet av bemyndigande till Socialstyrelsen att reda ut oklarheter i gränsdragningsfrågor genom föreskrifter och allmänna råd.

Frågan om att reglera ansvarsfördelningen mer i detalj har väckts i utredningar tidigare, framförallt när det gäller missbruksbehandling. Men lagstiftaren har avstått från att reglera detta. Enligt förarbeten har det inte ansetts lämpa sig för reglering utan att ansvarsfördelningen bäst avgörs i överenskommelser mellan huvudmännen.²

Socialstyrelsen anser därför inte att det är lämpligt att reglera detta på myndighetsnivå och att en reglering av detta kräver lagstiftning.

Barns behov av egen information

Socialstyrelsen tillstyrker att bestämmelsen i 5 kap. 7 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) utökas med en fjärde punkt om barn i familjer där våld förekommer. Myndigheten anser dock att bestämmelsen även bör omfatta barn i våldsutsatta situationer där den som utövar våldet inte bor tillsammans med barnet. Även ett barn till en förälder som utsätts för våld av en närstående som inte bor tillsammans med barnet kan ha samma behov av information.

---

² Se t ex proposition 1979/80:1 s. 147 f och Ds 2015:48.

14.2 Samordnade insatser

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att utvidga bestämmelserna om samordnad individuell plan.

14.4 Centrum för samordning och kunskapsutveckling kring förändringsarbete med våldsutövare ska inrättas hos Socialstyrelsen

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att myndigheten ska ansvara för att samordna utvecklingsarbetet och arbeta med kunskapsutveckling kring återfallsförebyggande insatser för personer som utsätter närstående för våld. Vi anser dock att benämningen centrum leder tanken till att det ska bedrivas i en särskild organisatorisk enhet. Uppdraget som föreslås berör stora delar av myndighetens verksamhet. Myndigheten anser att myndigheten själv bör avgöra i vilken organisatorisk form verksamheten bör bedrivas och samordnas utifrån vad som bedöms vara mest effektivt och ändamålsenligt för de olika uppgifterna. Därför menar vi att uppdraget istället bör beskrivas som följer.

Socialstyrelsen ska ansvara för samordning och kunskapsutveckling kring återfallsförebyggande insatser för våldsutövare.

Myndigheten ställer sig positiv till arbetet med att granska och ta fram kunskapsstöd som omfattar metoder fokuserade på insatser riktade till våldsutövare.

14.5 Sekretess och informationsutbyte

Socialstyrelsen ser det som positivt om polisen i större utsträckning skulle kunna få information från andra samhällsaktörer som leder till att allvarliga brott mot person kan förhindras. Socialstyrelsen har dock följande synpunkter på förslaget.

För att det ska vara tillåtet att lämna en uppgift till polisen enligt den föreslagna bestämmelsen krävs att uppgiften kan *antas bidra till att förhindra brottet*. Det saknas en redogörelse för vilka åtgärder som polisen skulle kunna vidta i de aktuella fallen och på vilket sätt sådana åtgärder kan förväntas förhindra brott. Vidare saknas en redogörelse om åtgärderna är tänkta att riktas mot den våldsbenägne personen eller den person som riskerar att utsättas för brottet. För att den föreslagna bestämmelsen ska fylla någon funktion behöver det enligt Socialstyrelsens mening klarläggas om den faktiskt skulle ge polisen en reell möjlighet att agera för att förhindra brott i de tänkta situationerna. Utan ett sådant förtydligande kan det vara svårt för personalen inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården att bedöma om en uppgift kan antas bidra till att förhindra ett brott.

Enligt kommentaren till bestämmelsen ska uppgifter kunna lämnas ut om andra personer än den som bedöms ha en risk för att begå brott, t ex om brottsoffret. Så som förslaget till bestämmelsen är formulerat blir detta dock otydligt eftersom det anges att uppgift om *en enskild* kan lämnas utan hinder av sekretess om det finns risk att *den enskilde* kommer att begå brott. Det kan läsas som om *den enskilde* syftar på den som benämnts som *en enskild*, dvs den potentielle våldsutövaren. Detta behöver förtydligas i den fortsatta beredningen. Om avsikten är att omfatta uppgifter om fler personer än den potentiella våldsutövaren behöver det vidare tydligare avgränsas vilka uppgifter och vilka personer det skulle gälla.

Utredningen anser att intresset av att från socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens sida kunna bidra till att förebygga allvarlig brottslighet mot person väger tyngre än en hypotetisk risk för att våldsbenägna personer p.g.a. av en sekretessbrytande regel väljer att inte söka vård eller hjälp. Det saknas dock motsvarande överväganden gällande intresseavvägningen för andra personer vars lämnade uppgifter kan komma att bli föremål för utlämnande till polisen, t.ex. våldsutsatta. Socialstyrelsen menar att risken för att dessa utsatta personer inte vågar söka hjälp av rädsla för att uppgifter kan komma fram till våldsutövaren och då förvärra den våldsutsattas situation behöver övervägas närmare i den fortsatta beredningen.

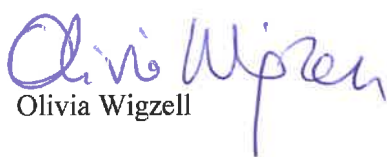
Av motiven framgår att utredningen inte anser att bestämmelsen bör vara tillämplig i den kommunala familjerådgivningen. Detta bör komma till uttryck i bestämmelsen.

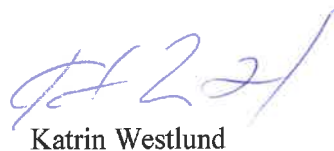
15.6.4 Ekonomiska konsekvenser avseende inrättande Centrum för samordning och kunskapsutveckling

Socialstyrelsen anser att kostnadsberäkningarna behöver specificeras närmare i den fortsatta beredningen utifrån hur förslaget slutligen skulle kunna komma att utformas för att myndigheten ska kunna bedöma om kostnadsberäkningarna är rimliga.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Olivia Wigzell. I den slutliga handläggningen har tillförordnade avdelningschefen Pär Ödman och avdelningschefen Jenny Rehnman samt enhetschefen Mariana Näslund Blixt deltagit. Rättssakkunniga Katrin Westlund har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Olivia Wigzell

Katrin Westlund

